

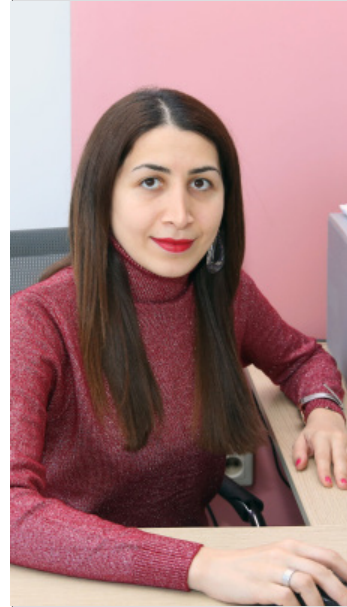
ԶԲՈՍԱՇՐՋՈՒԹՅԱՆ ՀԱԶՎԱԴԵՊ ՀԱՆԴԻՊՈՂ, ՏԱՐՕՐԻՆԱԿ ԵՎ ՎՏԱՆԳԱՎՈՐ ՏԵՍԱԿՆԵՐԸ

DOI: 10.52174/2579-2989_2022.1-95

Հիմնաբառեր. աղետրային զբոսաշրջություն, մոայլ զբոսաշրջություն, փոխապարվասարման զբոսաշրջություն, աերոզբոսաշրջություն, ալֆազբոսաշրջություն, ուսապարկով զբոսաշրջություն, սաֆարի զբոսաշրջություն

Ինչպես գիտենք, զբոսաշրջությունը ենթադրում է բնակության վայրից դեպի մեկ այլ վայր այցելություն՝ հանգստի, ժամանցի, բուժման, կրթության և այլ նպատակներով: Բացի հայտնիներից և տարածվածներից, կան նաև զբոսաշրջության՝ առաջին հայացքից տարօրինակ թվացող, վտանգավոր կամ, պարզապես, քիչ հանդիպող տեսակներ: Հոդվածում ներկայացվել է զբոսաշրջության 30 տեսակ, ինչի շնորհիվ, կարծում ենք, մեծ չափով կարող է փոխվել ընթերցողի պատկերացումն այս ոլորտի մասին: Նոր զգացողություններ ունենալու և ինքնատիպ փորձառություն ստանալու համար շատ զբոսաշրջիկներ կարող են փորձել նկարագրված անվտանգ տեսակները՝ միաժամանակ հեռու մնալով վտանգավորներից:

Ինչպես գիտենք, զբոսաշրջությունը ենթադրում է բնակության վայրից դեպի մեկ այլ վայր այցելություն՝ հանգստի, ժամանցի, բուժման, կրթության և այլ նպատակներով: Բացի հայտնիներից և տարածվածներից, կան նաև զբոսաշրջության՝ առաջին հայացքից տարօրինակ թվացող, վտանգավոր կամ, պարզապես, քիչ հանդիպող տեսակներ: Հոդվածում ներկայացվել է զբոսաշրջության 30 տեսակ, ինչի շնորհիվ, կարծում ենք, մեծ չափով կարող է փոխվել ընթերցողի պատկերացումն այս ոլորտի մասին: Նոր զգացողություններ ունենալու և ինքնատիպ փորձառություն ստանալու համար շատ զբոսաշրջիկներ կարող են փորձել այստեղ նկարագրված անվտանգ տեսակները՝ միաժամանակ հեռու մնալով վտանգավորներից:

Գայանե ԹՈՎՄԱՍՅԱՆ

Տնտեսագիտության
թեկնածու

2010 թ. գերազանցությամբ ավարտել է ՀՊՏՀ-ն՝ «Կառավարում» մասնագիտությամբ: 2014 թ. ստացել է տնտեսագիտության թեկնածուի գիտական աստիճան, 2021 թ.՝ դոցենտի գիտական կոչում:

2016 թ.-ից ՀՊՏՀ «Ամբերդ» հեղափոխական կենտրոնի աշխատակից է:

2016 թ.-ից դասավանդում է ՀՀ ՊԿԱ-ում, 2019 թ.-ից՝ ՀՊՏՀ կառավարման ամբիոնում:

100-ից ավելի գիտական հրապարակումների, այդ թվում՝ վեց մենագրության և երեք ուսումնական ձեռնարկների հեղինակ և համահեղինակ է:

 ORCID - <https://orcid.org/0000-0002-4131-6322>

Web of Science ResearcherID:
AAH-5677-2021
Scopus Author ID: 56690085600

Եթե ձեզ հարցնեն՝ զբոսաշրջության ինչ տեսակներ գիտեք, երևի թե, կսկսեք թվարկել. պատմամշակութային, գյուղական, արկածային, գաստրոնոմիական, կրոնական, բնապահպանական, սպորտային, առողջարանային, բժշկական, կրթական, գործնական և այլն:

Սակայն, պետք է նշել, որ բացի հայտնիներից և տարածվածներից, կան նաև զբոսաշրջության՝ առաջին հայացքից տարօրինակ թվացող, վտանգավոր կամ, պարզապես, քիչ հանդիպող տեսակներ, որոնցից մի քանիսին էլ անդրադարձել ենք այս հոդվածում: Այսպիսով՝ առանձնացրել ենք զբոսաշրջության հետևյալ տեսակները, որոնց մասին, գուցե, չեք էլ լսել.

1. Թմրամիջոցային զբոսաշրջություն (Drug tourism). Ենթադրում է ճանապարհորդություն դեպի այն վայրեր, որտեղ թմրանյութի օգտագործումն արգելված չէ կամ կարելի է դա հեշտորեն ձեռք բերել: Հիմնական ուղղություններն են համարվում Մեքսիկան, Լատսը, Կոլորադոն (ԱՄՆ), Պերուն, Նիդեռլանդները, Ուրուգվայը, Չեխիան՝

2. Աղետային զբոսաշրջություն (Disaster tourism). լայնորեն հայտնի է դարձել այն բանից հետո, երբ Կատրինա փոթորիկը հարվածեց Նոր Օղեանին: Տեղացիներից ոմանք, փող աշխատելու նպատակով, ցանկացողների համար սկսեցին ավտոբուսներով շրջայցեր կազմակերպել դեպի այն վայրեր, որոնք լուրջ վնասներ էին կրել կամ նույնիսկ ամբողջովին ոչնչացել էին աղետի պատճառով:

3. Պատերազմային զբոսաշրջություն (War tourism). այս դեպքում զբոսաշրջիկները ցանկանում են լինել ակտիվ պատերազմական գոտիներում՝ ռումբերի, փամփուշտների և նռնակների միջավայրում: Երբեմն ճանապարհորդությունը դեպի այն վայրեր է, որտեղ նախկինում են եղել պատերազմներ, երբեմն էլ՝ հենց ակտիվ գոտիներ: Հիմնական ուղղություններից են Բաղդադը, Դամասկոսը, Գազան, Քաբուլը, Եմենը, Լիբիան և այլն¹:

4. Ատոմային զբոսաշրջություն (Atomic tourism). առաջացել է 1990-ականների սկզբին, երբ առանձնակի հետաքրքրություն է դրսևորվել ատոմային դարաշրջանի նկատմամբ: Այս նպատակով գոյություն ունեն այցելության համապատասխան վայրեր: Հայտնի ուղղություններից են ուկրաինական Չեռնոբիլը, ճապոնական Հիրոսիման և Նագասակին, նաև մի շարք թանգարաններ²:

5. Շնաձկնային զբոսաշրջություն (Shark tourism). նախընտրում են շնաձկներ սիրող զբոսաշրջիկները, որոնք փորձառու ջրասուզակների և պաշտպանիչ վանդակների օգնությամբ սուզվում են ջրի հատակը՝ զուտ այդ կենդանիներին տեսնելու նպատակով³: Զբոսաշրջության այս տեսակի համար համապատասխան վայրեր կան Կոստա Ռիկայում, Ֆիլիպիններում, Էկվադորում, Բահամյան կղզիներում, Կուբայում, Մեքսիկայում, Ֆիջիում և այլուր⁴:

6. Հակազբոսաշրջություն (Contretourism). զբոսաշրջիկը դեմ է գնում զբոսաշրջության ընդունված մոտեցումներին: Նա ճանապարհորդում է հայտնի ուղղություններով, բայց հիմնական նպատակը ոչ թե տեղի ճանաչված տեսարժան վայրերը տեսնելն է, այլ դրանց շրջակայքն ուսումնասիրելը: Տեղ հասնելուն պես նա դեմքը շրջում է հայտնի տեսարժան վայրից և փոխարենը՝ լուսանկարվում դրա շրջակայքում: Օրինակ՝ կանգնելով Էյֆելյան աշտարակի դիմաց՝ զբոսաշրջիկն ուսումնասիրում է շրջակա պուրակները՝

¹ 7 Famous Drug Tourism Destinations In The World, <https://travel.earth/drug-tourism-and-7-famous-drug-tourism-destinations/>

² 10 War Tourism Destinations in the World for Your Adventure Tour, <https://traveljee.com/world-travel/war-tourism-destinations/>

³ Welcome to Atomic Tourism, <https://www.atomictourism.net/>

⁴ 25 Bizarre Types of Tourism You Might Want to Try, <https://list25.com/25-bizarre-types-of-tourism-you-might-want-to-try/>

⁵ Shark Diving: The 13 Best Dive Sites in the World, <https://blog.padi.com/2019/08/03/shark-diving-the-10-best-dive-sites-in-the-world/>

առանց որևէ ուշադրություն դարձնելու աշտարակին:

7. Աերոգրոսաշրջություն (Aerotourism). ցանկանում եք ինչ-որ տեղ թռչել ինքնաթիռով, բայց չունեք կամ ժամանակ, կամ գումար, հետևաբար՝ աերոգրոսաշրջությունը լավ տարբերակ է ձեզ համար: Աերոգրոսաշրջիկները գնում են օդանավակայան, բայց ոչ թե իրականում ինքնաթիռ նստելու և որևէ վայր մեկնելու, այլ տեղի անցուղարձն ուսումնասիրելու նպատակով:

8. Գերեզմանային կամ մոայլ գրոսաշրջություն (Tombstone or dark tourism). գրոսաշրջիկները ճանապարհորդում են գերեզմաններ այցելելու նպատակով: Հայտնի վայրերից են Բուենոս Այրեսի Լա Ռեգոլետա (La Recoleta) և Փարիզի Պեր Լաշեզ (Pere Lachaise) գերեզմանատները:

9. Թոլքինի գրոսաշրջություն (Tolkien Tourism). առաջացել է «Մատանիների տիրակալը» գրքի և ֆիլմի երկրպագուների շնորհիվ, երբ վերջիններս սկսեցին ճանապարհորդել դեպի այն վայրեր, որտեղ տեղի էին ունեցել հայտնի ստեղծագործության իրադարձությունները: Հիմնական նպատակակետը Նոր Զելանդիան է, և գրոսաշրջության այս տեսակը մեծ եկամուտ է բերում երկրին: Թոլքինի գրոսաշրջության վայրեր կան նաև Հարավային Աֆրիկայի Բլումֆոնտեյն քաղաքում, որտեղ ծնվել է գրող գրող Թոլքինը, ինչպես նաև Անգլիայի Օքսֆորդ քաղաքում, որտեղ նա դասավանդել է:

10. Ֆիլմերից հայտնի վայրերով գրոսաշրջություն (Set/letting Tourism). սա ենթադրում է այցելություններ դեպի այն վայրեր, որտեղ նկարահանվել են հայտնի ֆիլմեր, օրինակ՝ «Հարի Փոթերը»՝ Լոնդոն, «Գահերի խաղը»՝ Դուբրովնիկ և այլն:

11. Մանկատնային գրոսաշրջություն (Orphanage tourism). սովորաբար, նախընտրում են արևմտյան մեծահարուստները, որոնք այցելում են մանկատներ երրորդ աշխարհի երկրներում կամ անապահով տարածքներում: Նպատակը մանկատանը ներդրում կատարելն է, իսկ եր-

բեմն էլ՝ երեխաներ որդեգրելը: Այս տեսակի գրոսաշրջության համար հանրաճանաչ ուղղություններ են համարվում Հնդկաստանը, Ուկրաինան և Հարավային Ամերիկան⁶:

12. Աղքատ թաղամասերով գրոսաշրջություն (Slum tourism). գրոսաշրջիկները, հետաքրքրությունից դրդված, այցելում են աղքատ երկրների չքավոր թաղամասեր՝ տեսնելու, թե մարդիկ ինչպես են ապրում նման պայմաններում: Հանրաճանաչ ուղղություններից են Մանիլան (Ֆիլիպիններ), Ռիո դե Ժանեյրոն (Բրազիլիա) և Մումբայը (Հնդկաստան):

13. Զենքի գրոսաշրջություն (Gun tourism). ենթադրում է գրոսաշրջային այցելություններ գեներ ձեռք բերելու կամ, պարզապես, կրակելու նպատակով: Հավային և Լաս Վեգասը հայտնի ուղղություններից են: Օրինակ՝ Հավայի նահանգում գրոսաշրջիկները կարող են այցելել հրաձգարաններ և կրակել տարբեր զինատեսակներից⁷:

14. Քաղաքական գրոսաշրջություն (Political tourism). վերաբերում է քաղաքական նպատակներով իրականացվող ճանապարհորդություններին, իսկ ընտրվող ուղղությունները հակամարտության գոտիներն են: Ուղևորությունները միտված են հակամարտության հանգամանքներն ուսումնասիրելուն, երկու կողմի դիրքորոշումը հասկանալուն և, իհարկե, պատմական որոշակի գիտելիք ձեռք բերելուն: Քաղաքական գրոսաշրջության հանրաճանաչ ուղղություններից են Իսրայելը, Պաղեստինը և Աֆրիկան:

15. Սաֆարի գրոսաշրջություն (Safari tourism). ենթադրում է ճանապարհորդություն դեպի վայրի բնություն՝ վայրի կենդանիներին իրենց բնական միջավայրում դիտելու և լուսանկարելու համար: Աֆրիկյան մի քանի երկրներ հենց այս ուղղության շնորհիվ են ապահովում առավելագույն չափով եկամուտ: Աշխարհում սիրված սաֆարի ուղղություններն են Վիկտորիա ջրվեժը, Սերենգետի, Կրուգեր, Տարանգիրե ազգային պարկերը, Նգորոն-

⁶ 15 Types of Tourism You've Never Heard of, <https://medium.com/farewellalarms/unusual-and-strange-travel-styles-d2efd696df61>

⁷ 10 Unconventional Types of Tourism, <https://listverse.com/2018/10/20/10-unconventional-types-of-tourism/>

գործ խառնարանը և այլն⁸:

16. Ինքնասպանության զբոսաշրջություն (Suicide tourism). սա ճանապարհորդություն է ինքնասպանություն գործելու նպատակով: Որքան էլ տարօրինակ թվա, սակայն մարդիկ երբեմն նախընտրում են գնալ այլ երկրներ՝ ինքնասպան լինելու համար: Շվեյցարիայում նույնիսկ կան հատուկ ծառայություններ, որոնք օժանդակում են ինքնասպան լինել ցանկացողներին: Տվյալ դեպքում պետք է ունենալ անտանելի ցավեր, անբուժելի հիվանդություն, որոնցից ելնելով էլ՝ այդ ծառայությունները կտրամադրեն մահացու դեղեր⁹:

17. Փոխպատվաստման զբոսաշրջություն (Transplant tourism). ենթադրում է ճանապարհորդություն փոխպատվաստման նպատակով, երբ հիվանդը մեկնում է այլ երկիր՝ որևէ օրգան ձեռք բերելու համար: Ըստ որոշ գնահատականների՝ ամբողջ աշխարհում այսպես ապահովվում է օրգանների փոխպատվաստման 10%-ը¹⁰: 2019 թվականին աշխարհում կատարվել է 150000-ից ավելի օրգանի փոխպատվաստում, որից 40621-ը՝ ԱՄՆ-ում¹¹: Մի շարք երկրներում սա անօրինական է համարվում՝ դիտարկվելով որպես օրգանների վաճառք և թրաֆիքինգ: Հիմնականում աղքատ երկրներում մարդիկ փողի դիմաց վաճառում են իրենց օրգանները: Օրգանների թրաֆիքինգը ենթադրում է մարդկանց հավաքագրում, տեղափոխում, ապաստանի տրամադրում՝ սպառնալիքի, հարկադրանքի կամ խարդախության, խաբեության, առևանգման և այլ ձևերով, փոխպատվաստման նպատակով օրգանների հեռացման համար¹²: Ըստ հաշվարկների՝ մոտ 12000 անօրինական

նական փոխպատվաստման արդյունքում աշխարհում տարեկան ապահովվում է շուրջ 1,5 միլիարդ ԱՄՆ դոլարի եկամուտ¹³: Օրգանների համաշխարհային սև շուկայում ամենաշատը վաճառվում է երիկամ, քանի որ մարդը կարող է ապրել նաև մեկ երիկամով, ուստի մյուսը վաճառում է՝ որոշակի գումարի դիմաց¹⁴:

18. Զիհադական զբոսաշրջություն (Jihad tourism). այսպես են կոչվում արմատական իսլամիստական խմբավորումների ներկայացուցիչների ճանապարհորդությունները դեպի որոշ երկրներ, օրինակ՝ Պակիստան, Սոմալի, Սիրիա՝ մաս-

նակցելու կառավարության դեմ իրականացվող մարտական գործողություններին¹⁵: Զիհադ զբոսաշրջիկները նաև ներթափանցում են տարբեր եվրոպական երկրներ՝ ահաբեկչական գործողություններ կատարելու նպատակով:

19. Խաղատնային զբոսաշրջություն (Casino tourism). սա խաղամոլների ճանապարհորդությունն է տարբեր երկրներ՝ հայտնի խաղատներ այցելելու և խաղալու համար: Ճանաչված ուղղություններից են Լաս Վեգասը, Մոնտե Կառլոն, Մակաուն,

⁸ 63 Types of Tourism in The World, <https://colorwhistle.com/types-of-tourism/>

⁹ 'Suicide tourism' and understanding the Swiss model of the right to die, <https://theconversation.com/suicide-tourism-and-understanding-the-swiss-model-of-the-right-to-die-96698>

¹⁰ Transplant tourism: A 'pervasive' and dangerous 'shadow world of medicine', <https://www.healio.com/news/infectious-disease/20190416/transplant-tourism-a-pervasive-and-dangerous-shadow-world-of-medicine>

¹¹ The most organ transplants in the world, <https://www.comparethemarket.com.au/health-insurance/most-organ-transplants-in-the-world/>

¹² Budiani-Saberi D. A., Delmonico F. L., Organ Trafficking and Transplant Tourism: A Commentary on the Global Realities, American Journal of Transplantation, 2008; 8: 925–929, http://cofs.org/home/wp-content/uploads/2012/06/Budiani_and_Delmonico-AJT_April_20081.pdf

¹³ Gonzalez J., Garijo I., Sanchez A., Organ Trafficking and Migration: A Bibliometric Analysis of an Untold Story, Int J Environ Res Public Health. 2020 May; 17(9): 3204, <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7246946/>

¹⁴ Granzow, Marni E., "International Black-Market Organ Trade" (2017). Student Publications, https://cupola.gettysburg.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1660&context=student_scholarship

¹⁵ Джихад-туризм: британские мусульмане сражаются против Башара Асада во время отпуска, <https://russian.rt.com/article/5679>

Նյու Ջերսի¹⁶:

20. Թույլատրելի կամ «հալալ» զբոսաշրջություն (Halal tourism). վերաբերում է մահմեդականներին, քանի որ «halal» արաբերենից թարգմանաբար նշանակում է թույլատրելի՝ համաձայն իսլամական ուսմունքի: Ըստ այդմ՝ ճանապարհորդության ժամանակ պահպանվում են սննդակարգի, հագուստի, վարվելակարգի հիմնական կանոնները, այցերը կազմակերպվում են դեպի այն հյուրանոցներ, որտեղ չկան խոզի միս, ալկոհոլային խմիչքներ, մոլեխաղեր, լողավազաններ, նույնիսկ լողափերը տղամարդկանց և կանանց համար առանձնացված են և այլն: Հիմնական ուղղություններն են Մալայզիան, Արաբական Միացյալ Էմիրությունները, Ինդոնեզիան, Թուրքիան¹⁷:

21. Ծննդաբերության զբոսաշրջություն (Birth tourism). ենթադրում է ճանապարհորդություն դեպի մեկ այլ երկիր՝ ծննդաբերելու, ինչպես նաև նորածնի համար տվյալ երկրի քաղաքացիություն ապահովելու նպատակով: Հիմնական ուղղություններից են ԱՄՆ-ը, Կանադան, Մեքսիկան, Արգենտինան, Բրազիլիան և այլն¹⁸:

22. Ալֆազբոսաշրջություն (Alphatourism). զբոսաշրջիկն այցելության երկրում քարտեզի վրա գտնում է այբբենական կարգով առաջին և վերջին փողոցները, դրանց միջև ուղիղ գիծ է քաշում կամ ցանկացած այլ պատկեր, ապա քայլում այդ վայրերի միջև գծված ճանապարհով¹⁹:

23. Փոփոխական զբոսաշրջություն (Alternating Travel). զբոսաշրջիկը դուրս է գալիս հյուրանոցի դռնից, թեքվում դեպի աջ, հաջորդ խաչմերուկում՝ դեպի ձախ, այնուհետև՝ կրկին աջ, և այսպես շարունակ, մինչև որ չկարողանա շարունակել ճանապարհը որևէ խոչընդոտի պատճառով²⁰:

24. Կույր զբոսաշրջություն (Blindfolded tourism). զբոսաշրջիկը ճամփորդում է փակ աչքերով՝ ուղեկցորդի օգնությամբ,

որպեսզի կարևոր կենսական զգայարանի՝ տեսողության բացակայության պայմաններում կարողանա խթանել մյուս զգայարանների (լսողություն, զգացում, հոտ) աշխատանքը՝ դրանց հիման վրա տպավորություններ ստանալով դեստինացիայից: Այս առումով, գոյություն ունի նաև «մութ ռեստորան» հայեցակարգը, երբ ռեստորանում լուսավորություն չկա, և այցելուները չեն տեսնում, թե ինչ են ուտում: «Կույր» զբոսաշրջությունը, որպես այդպիսին, առաջացել է 1970 թ.-ին, երբ զբոսաշրջիկներին առաջարկվում էր փակ աչքերով զգալ Լոնդոնի բույրը: Նման երթուղիներ այսօր ևս առաջարկվում են աշխարհի տարբեր վայրերում, որից հետո զբոսաշրջիկին է տրվում իր «կույր տուրի» տեսածայնագրությունը²¹:

25. Մթնշաղից մինչև արշալույս ընկած ժամանակահատվածի զբոսաշրջություն (Nyctalotourism). զբոսաշրջիկներն այցելում են հիմնական դեստինացիաները՝ մթնշաղից մինչև լուսաբաց ընկած ժամանակահատվածում:

26. Սագիտազբոսաշրջություն (Sagitta-tourism). զբոսաշրջիկը նետ է գցում քարտեզի վրա՝ այդպես որոշելով այն դեստինացիան, որտեղ պետք է այցելի²²:

27. Զայլոզբոսաշրջություն (Jailoo tourism). շրջագայություններ են կազմակերպվում դեպի դժվարամատչելի, քաղաքակրթությունից հեռու բնակեցված վայ-

¹⁶ Travel Blog, <https://www.mappingmegan.com/worlds-top-gambling-cities/>

¹⁷ How Halal Tourism is Reshaping the Global Tourism Industry, <https://hospitalityinsights.ehl.edu/halal-tourism-global-industry>

¹⁸ 63 Types of Tourism in The World, <https://colorwhistle.com/types-of-tourism/#tour-nine>

¹⁹ 15 Types of Tourism You've Never Heard of, <https://farewellalarms.com/unusual-and-strange-travel-styles-d2efd696df61>

²⁰ Experimental travel, https://zims-en.kiwix.campusafrika.gos.orange.com/wikipedia_en_all_nopic/A/Experimental_travel

²¹ Blindfolded tourism, <https://alchetron.com/Blindfolded-tourism>

²² Experimental Travel - The what's, why's and how's, <https://www.holidify.com/pages/experimental-travel-1809.html>

րեր, որտեղ բացակայում են էլեկտրակա-
նությունն ու բջջային կապը: Այսպիսով՝
քաղաքաբնակները հնարավորություն են
ունենում ապրելու միջնադարյան կամ
ավելի պարզունակ պայմաններում: Զբո-
սաշրջության այս տեսակը տարածված
է Աֆրիկայում, Ամազոնի ջունգլիներում,
Ասիայի լեռներում և տափաստաններում,
Հյուսիսային Ամերիկայի անտառներում²³:

28. Ուսապարկով զբոսաշրջություն
(*Backpacker tourism*). Ճամփորդելու ամե-
նաէժան ձևերից է, երբ զբոսաշրջիկները
տեղից տեղ են մեկնում ավտոբուսներով,
գնացքներով կամ բյուջետային ավիաըն-
կերությունների միջոցով՝ տոմսերը գնելով
նախապես և զեղչով, ինչպես նաև գիշե-
րում են երիտասարդական հոսթելներում
կամ վրաններում: Նման ճամփորդություն-
ները հիմնականում կազմակերպվում են
խմբերով՝ ծախսերը կիսելու նպատակով:
Ուսապարկերում տեղ են գտնում ճամփոր-
դելուն անհրաժեշտ իրեր, այդ թվում՝ գիշե-
րելու համար հարմար վրաններ, սնվելու
գործընթացը կազմակերպվում է ոչ թե ռես-
տորաններում, այլ փողոցներում՝ խանութ-
ներից կամ սննդի տաղավարներից գնե-
լով համապատասխան էժան ուտելիքներ
կամ հենց իրենք են պատրաստում իրենց
կերակուրը: Ծամփորդության ընթացքում
այցելում են քաղաքային այգիներ, եկեղե-
ցիներ, իսկ թանգարաններ գնում են այն
օրերին, երբ մուտքն ազատ է²⁴:

29. Հոգևոր զբոսաշրջություն (*Spiritual*
tourism). սա կյանքի իմաստն ու նշանա-
կությունը պարզելուն միտված ճամփորդու-
թյուն է, որի ընթացքում վերելք են ապրում
մարդու ֆիզիկական, մտավոր և զգայական
էներգիաները, զարգանում, պահպանվում
և բարելավվում են նրա մարմինը, միտքն
ու հոգին²⁵: Հոգևոր զբոսաշրջության նպա-
տակը ոչ այնքան իրավիճակը, որքան
ինքն իրեն փոխելն է: Սա ճգնավոր ճանա-
պարհորդություն է նրանց համար, ովքեր
ցանկանում են գտնել ներքին ներդաշնա-

կություն և կարգի բերել մտքերը: Նման
զբոսաշրջիկները մեկնում են մեղմ կլիմա-
յով երկրներ, սովորաբար՝ Հնդկաստան,
Թաիլանդ կամ Ինդոնեզիա՝ խաղաղ մթնո-
լորտում յոգայով և հոգևոր զարգացման
վարժություններով զբաղվելու համար²⁶:

30. Տիեզերական զբոսաշրջություն
(*Space tourism*). համարվում է ճանապար-
հորդության ամենաթանկ տեսակը, քանի
որ ենթադրում է ուղևորություն դեպի տիե-
զերք, Երկրի ուղեծիր կամ Միջազգային
տիեզերակայան՝ զվարճանքի կամ գիտա-
հետազոտական նպատակներով: Աշխարհի
առաջին տիեզերական զբոսաշրջիկը եղել
է ամերիկացի գործարար Դենիս Տիտոն՝
2001 թ., ով 20 միլիոն ԱՄՆ դոլար է վճարել
ռուսական Союз ТМ-32 տիեզերանավով
թռիչքի և 7 օր Միջազգային տիեզերական
կայանում անցկացնելու համար: Տիեզերա-
կան զբոսաշրջության գները տարբեր են:
Օրինակ՝ Virgin Galactic-ի SpaceShipTwo-ով
2,5 ժամ տևողությամբ ենթաուղեծրային
թռիչքի տոմսերը վաղուց արդեն վաճառված
են՝ 2-3 տարվա համար, իսկ թռիչքն արժե
250000 ԱՄՆ դոլար: Space Adventures-ն
առաջարկում է թռիչք Լուսնի շուրջ, այց դե-
պի ՄՏԿ, ելք բաց տիեզերք, թռիչք հատուկ
Boeing 727-200-ով, G-FORCE ONE™-ով:
7-14-օրյա տուրը ՄՏԿ-ում արժե 20-40 մլն
ԱՄՆ դոլար, իսկ լրացուցիչ վճարելով 3-5
մլն ԱՄՆ դոլար՝ կարելի է նաև դուրս գալ
բաց տիեզերք²⁷:

²³ Top 6 weird types of tourism you might want to try, <https://www.mylittleadventure.com/blog/top-6-weird-types-of-tourism-you-might-want-to-try>

²⁴ 63 Backpacking Tips: Epic travel advice for Broke Backpackers, <https://www.thebrokebackpacker.com/travel-tips/>

²⁵ Spiritual Tourism: Tourists First, Tour Operators Second, And Destinations Third, <https://worldfinancialreview.com/spiritual-tourism-tourists-first-tour-operators-second-and-destinations-third/>

²⁷ Թովմասյան Գ., Տիեզերական զբոսաշրջություն. երբ երազանքները դառնում են իրականություն, <https://asue.am/amberd/publications/space-tourism-when-dreams-come-true>

Այսպիսով՝ զբոսաշրջությունը բազմա-
տեսակ է և կարող է նոր փորձառություն և
զգացողություններ պարգևել զբոսաշրջիկ-
ներին, ուստի, արկածների սիրահարները,

որոնք հոգնել են միապաղաղ ու միօրինակ
տուրերից, կարող են փորձարկել նոր առա-
ջարկները, իհարկե, խուսափելով վտան-
գավոր և ռիսկային ուղևորություններից:

ՕԳՏԱԳՈՐԾՎԱԾ ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. Թովմասյան Գ., Տիեզերական զբոսաշրջու-
թյուն. երբ երազանքները դառնում են իրա-
կանություն,
<https://asue.am/amberd/publications/-space-tour-ism-when-dreams-come-true>
2. Джихад-туризм: британские мусульмане
сражаются против Башара Асада во время
отпуска,
<https://russian.rt.com/article/5679>
3. Blindfolded tourism,
<https://alchetron.com/Blindfolded-tourism>
4. Budiani-Saberi D. A., Delmonico F. L., Organ
Trafficking and Transplant Tourism: A Com-
mentary on the Global Realities, American
Journal of Transplantation, 2008; 8: 925–
929,
http://cofs.org/home/wp-content/uploads/2012/06/Budiani_and_Delmonico-AJT_April_20081.pdf
5. Experimental travel,
https://zims-en.kiwix.campusafrika.gos.orange.com/wikipedia_en_all_nopic/A/Experimental_travel
6. Experimental Travel - The what's, why's and
how's,
<https://www.holidify.com/pages/experimental-trav-el-1809.html>
7. Gonzalez J., Garijo I., Sanchez A. Organ Traf-
ficking and Migration: A Bibliometric Analysis
of an Untold Story, Int J Environ Res Public
Health. 2020 May; 17(9): 3204,
<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC7246946/>
8. Granzow M. E., "International Black-Market
Organ Trade" (2017). Student Publications,
https://cupola.gettysburg.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=1660&context=student_scholarship
9. How Halal Tourism is Reshaping the Global
Tourism Industry,
<https://hospitalityinsights.ehl.edu/halal-tour-ism-global-industry>
10. Shark Diving: The 13 Best Dive Sites in the
World,
<https://blog.padi.com/2019/08/03/shark-diving-the-10-best-dive-sites-in-the-world/>
11. Spiritual Tourism: Tourists First, Tour Opera-
tors Second, And Destinations Third,
<https://worldfinancialreview.com/spiritual-tour-ism-tourists-first-tour-operators-second-and-desti-nations-third/>
12. 'Suicide tourism' and understanding the
Swiss model of the right to die,
<https://theconversation.com/suicide-tourism-and-understanding-the-swiss-model-of-the-right-to-die-96698>
13. The most organ transplants in the world,
<https://www.comparethemarket.com.au/health-in-surance/most-organ-transplants-in-the-world/>
14. Transplant tourism: A 'pervasive' and danger-
ous 'shadow world of medicine'
<https://www.healio.com/news/infectious-dis-ease/20190416/transplant-tourism-a-perva-sive-and-dangerous-shadow-world-of-medicine>
15. Travel Blog,
<https://www.mappingmegan.com/worlds-top-gam-bling-cities/>
16. Top 6 weird types of tourism you might want
to try, <https://www.mylittleadventure.com/blog/top-6-weird-types-of-tourism-you-might-want-to-try>
17. Welcome to Atomic Tourism,
<https://www.atomictourism.net/>
18. 25 Bizarre Types Of Tourism You Might Want
To Try,
<https://list25.com/25-bizarre-types-of-tourism-you-might-want-to-try/>
19. 63 Backpacking Tips: Epic travel advice for
Broke Backpackers,
<https://www.thebrokebackpacker.com/travel-tips/>
20. 7 Famous Drug Tourism Destinations in the
World,
<https://travel.earth/drug-tourism-and-7-famous-drug-tourism-destinations/>
21. 15 Types of Tourism You've Never Heard of,
<https://medium.com/farewellalarms/unusual-and-strange-travel-styles-d2efd696df61>
22. 63 Types of Tourism in The World,
<https://colorwhistle.com/types-of-tourism/>
23. 10 Unconventional Types Of Tourism,
<https://listverse.com/2018/10/20/10-unconvention-al-types-of-tourism/>
24. 12 unusual types of tourism,
<https://farmguests.com/diary/12-unusu-al-types-of-tourism/>
25. 10 War Tourism Destinations in the World for
Your Adventure Tour,
<https://traveljee.com/world-travel/war-tourism-des-tinations/>

Гаяне ТОВМАСЯН

*Старший исследователь исследовательского центра «Амберд», АГЭУ,
кандидат экономических наук*

A ВЫ ЗНАЕТЕ, ЧТО...?

РЕДКИЕ, СТРАННЫЕ И ОПАСНЫЕ ВИДЫ ТУРИЗМА

Как известно, туризм подразумевает переезд с места жительства в другое место для отдыха, развлечений, лечения, учебы и других целей. Помимо общеизвестных и популярных видов туризма, существует ряд видов, которые на первый взгляд могут показаться странными, опасными или просто редкими. В этой статье представлено 30 таких видов, которые могут сильно изменить представление читателя о туризме. Чтобы получить новые ощущения и впечатления, многие туристы могут попробовать представленные здесь безопасные виды, при этом оставаясь в стороне от опасных видов туризма.

Ключевые слова: *туризм стихийных бедствий, темный туризм, трансплантационный туризм, аэротуризм, альфатуризм, бэкпекинг туризм, сафари туризм*

Gayane TOVMASYAN

*Senior Researcher at «Amberd» Research Center, ASUE,
PhD in Economics*

DO YOU KNOW THAT...?

RARE, STRANGE AND DANGEROUS TYPES OF TOURISM

As we know, tourism implies visiting a place other than the place of one's residence for leisure, entertainment, treatment, education and other purposes. In addition to the well-known and popular types of tourism, there is a number of types that, at first glance, may seem strange, dangerous, or just rare. In this paper, 30 types of tourism that can greatly change the reader's perception of tourism are presented. To get new sensations and experiences, many tourists may try the safe types presented here, at the same time staying away from dangerous types of tourism.

Keywords: *disaster tourism, dark tourism, transplant tourism, aerotourism, alphetourism, backpacker tourism, safari tourism*